

Kîmenyithia kîrî mweyani ntheto

Study title: *Kîitharaka mûcîi na cukuru*

Principal Investigator: *Dr. Patrick Kanampiu, Prof. Veronica Nyaga, Prof. Jennifer Culbertson*

Researcher collecting data: *Phineas Nyamari*

Baarûa îno n'ya mbi?

Baarûa îno n'ya gûkûmenyithia mantû meegiî ucûnkûni bûra tûkûrûtha, aki ciaku na bûra tûkaarûtha na ntheto ira tûkeethîrania. Nûbateerue waiga baarûa îno thimûni kana ûmîrutithie waige bwega ara waigaga baarûa ciaku cia gîtûmi.

Bura ûcûnkûni bûbû bûkari

Nûkûthookua weeyana ntheto ûcûnkûnini bûbû, bûra bwîgiî gûcookia biûria îgûrû rîa útûuro bwaku na maoni maku kîrî rwaria rwa Kîitharaka. Macookio maaku makayûkua na maigwe. Ûcûnkûni bûbû bûkayûkia ndarîka mîrongo yîrî kûrîkia. N'ûkwereecwa nkûrûki agu mbere bûra ûkwendekana ûrûtha.

Marîi

Îrî njîra ya gûgûcookeria nkaatho n'ûntû bwa gûtûneenkera ntheto ûcûnkûniini bûbû, tûgakûrîa ciringi **ngiri îmwe**.

Ûgwaati na baita

Gûtîrî Ûgwaati ûkoona n'ûntû bwa kweyana ntheto ûcûnkûniini bûbû. Ta tiga irîi rîra ûkeegwa n'ûntû bwa kweyana ntheto, gûtîrî baita îinene ûkoona. Îndi, ûkeegua ûtethereetie aanene gûkûria ûmenyo bwa jumuiya yaku ya Tharaka.

Ciri na bûra tûgaatûmîra ntheto

Ntheto cionthe tûkayûkia kuumania naawe igaatûmîka kûriingana na waatho bwa kûrigîria ntheto kûmenyekana. Kenda twaiga ntheto ciaku na ciri, tûtiineenkanîra riîtwa rîaku kana ntheto ciûmba gûtêma ûmenyekana n'antû bangî tatiga acûnkûni akî. Ntheto ciaku igapegwa namba ya mwanya ya mweyani ntheto bantû a riîtwa rîaku. Ntheto ira tûkawata kuumania naawe igatûmîka mantûni ma ucûnkûni akî. Na rûtha rwaku, macookio maaku ma biûria bira bikaûrua ucûnkûni bûbû n'wa matûmîke, kûthomithia na kweyana kîrî acûnkûni bara bangî kana na mûingi (ngerekano, nwa twîkîre mûtandaoni kana kûmagweta kîrî ndwaria cia TV kana kameme).

Aki ciaku cia kûrigîria ntheto nî irîkû?

University ya Edinburgh n'yo mûmenyeeri wa ntheto ira ûkeeyana. Ûrî na aki ya kwewa ntheto ira ikwegîi kûringana na watho bwa kûrigîria ntheto. Wîna kinya aki ya kûrekebishîrwa, kûbutîrwa na kûregana na ntheto. Kûmenya ntheto nkûrûki, amwe na aki yaku ya gûtûma mararamîko na obisiini bwa komishina wa ntheto, îthi www.ico.org.uk. Biûria, maoni na maromba n'wa útûme kîrî mûnene wa kûrigîria ntheto University gûkûrûkîra dpo@ed.ac.uk.

Kweyana ntheto ûtakûracimithua na aki ya gûtëyanîria ntheto

Kweyana ntheto waku i kwenda gwaku na ûrî na aki ya kûrekana na kweyana ntheto kagita konthe nûntû bwa gîtûmi kionthe kîra. Îndi ûmenye warîkia na gûkinyithia ntheto ciaku kîrî acûnkûni, ûtirî na aki ya gûciteyanîria kuuma ucûnkûniini.

Ûrî na kîûria kuumania na ntheto inu wathooma? Ûkeegua ûrî na kîûria kuumania na ntheto inu wathooma n'wa útûurie thaa ino kana nyumaani na tûgagûcookeria. Nwa útûkinyîre gûkûrûkîra baarûa ya ruuo patrick.kanampiu33@gmail.com. Mûrandi ûyû wa ucûnkûni n'ûmûkûrûkie I kamîti îra îraitihaga mantû ma ucûnkûni ya PPLS, na bwanenkerwa rûtha i Komîsoni îra îrûngamîrite mantû ma ucûnkûni Kenya (NACOSTI). Ûkeegua wîna kîûria kana kîendekithia kîa aki ciaku ta mweyani ntheto, n'wa waandîke baarûa ya ruuo kîrî ppls.ethics@ed.ac.uk.

Ibwega n'ûntû bwa ûteethio bwaku!